

TAYANCH-HARAKAT APPARATINING XIRURGIK KASALLIKLARIDA HAMSHIRALIK ISHI

Atajanova Yulduzxon Amindjanovna

Fayzirahmanova Oydin Mamurjon qizi

Abu Ali Ibn Sino nomidagi Marg'ilon Jamoat Salomatligi Texnikumi

Annotatsiya:

Mazkur ishda hamshiralik ishida tayanch-harakat apparatining xirurgik kasalliklarini zamonaviy asbob-uskunalardan unumli foydalangan holda etuk mutaxassis sifatida shakllantirishning usul hamda vositalari haqida soʻz boradi.

Kalit soʻzlar: Toksemiya, shok, shikastlar, kuyish, termik, kimyoviy, mexanik, nekroz, distrofiya, hamshiralik ishi.

ASOSIY QISM

Jahon sogʻliqni saqlash tashkilotining maʼlumotlariga koʻra, inson salomatligi 19 foiz tashqi muhitga, 20 foiz genetik omillarga, 9 foiz sogʻliqni saqlashni tashkil etish va 52 foiz turmush tarziga bogʻliq. Dunyo miqyosida fan va taʼlim oʻzaro muvofiq tarzda rivojlanib kelayotgani sayin turli davlatlarda ham oʻqitish tizimida ham koʻpgina interfaol texnologiyalar shakllanib kelmoqda. Chunonchi tibbiyot xodimlarining kasbiy tayyorgarligini oshirish, kasbiy yutuqlari sonini kengaytirishga boʻlgan eʼtibor davlat miqyosida ham eʼtirof etilmoqda. Misol tariqasida Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2022-yil, 18-mart kuni tibbiyot xodimlari bilan ochiq muloqot oʻtkazdi. Uchrashuvda davlatimiz rahbari oʻz nutqida ularni umumlashtirib, 7 ta muhim yoʻnalishni koʻrsatib oʻtdi¹:

- Birinchi yoʻnalish – birlamchi tibbiy xizmatlarni aholiga yaqinlashtirish,
- Ikkinchisi – tez tibbiy yordamni rivojlantirish,
- Uchinchisi – tibbiyot muassasalarining sharoitini yaxshilash,
- Toʻrtinchisi – soha xodimlarini moddiy ragʻbatlantirish,
- Beshinchisi – shifoxonalarni malakali kadrlar bilan taʼminlash,
- Oltinchisi – jamiyatda sogʻlom turmush madaniyatini oshirish,
- Yettinchisi – kasalliklarning oldini olishga qaratilgan.

¹ 2022 yil 18 mart kuni Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti tibbiyot xodimlari bilan ochiq muloqotdagi suhbat.

Yuqorida keltirib o'tilgan yo'nalishlardan beshinchisi – shifoxonalarni malakali kadrlar bilan ta'minlash holati bilan bog'liq bo'lib, unga ko'ra quyidagi ishlar amalga oshirilishi ko'zda tutilgan. Unga ko'ra 2022-2023-o'quv yilidan tibbiyot oliygohlariga davlat grantlari asosida qabul kvotalari hududlarda shifokorlarga bo'lgan haqiqiy ehtiyojdan kelib chiqib, maqsadli oshirib boriladi. Tibbiyot oliygohlarida olti oylik ixtisoslashgan kurslar tashkil etilib, oilaviy shifokorlarni hududlarda zarur mutaxassislik bo'yicha maqsadli o'qitish yo'lga qo'yiladi. Barcha tibbiyot kollejlari va texnikumlari oliy ta'lim muassasalariga birlashtiriladi. Joriy yildan boshlab, tibbiy brigada, oilaviy shifokor punkti va poliklinikalar ish samaradorligini baholash bo'yicha reyting tizimi joriy qilinishi aytiladi. Ijobiy ko'rsatkichlarga erishgan tibbiyot xodimlari mukofotlanadi. "Xalq salomatligi posboni" ko'krak nishoni ta'sis etildi.

Tayanch-harakat sistemasiga suyaklar va muskullar kiradi va yagona suyak-muskul sistemasini hosil qiladi. Skelet va muskullar organizm uchun tayanch bo'lib, ichki organlarni himoya qilish vazifasini ham bajaradi. Tayanch-harakat sistemi yordamida organizmning eng muhim funksiyalaridan biri hisoblangan-harakat vujudga keladi. Tayanch-harakat sistemasining uyg'unlashgan faoliyati markaziy nerv sistemi tomonidan boshqariladi².

Shikastlanish deb — ma'lum bir muhitda ma'lum bir vaqtda, ma'lum bir aholi guruhida (qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarishda, sportda va h.k.), inson organizmiga tashqi muhit omillarining ta'siri natijasida a'zo va to'qimalarda kuzatiluvchi anatomik va fiziologik o'zgarishlar yig'indisiga aytiladi. Shikastlanish sindromi hayotda juda ko'p kuzatiladi. Tinchlik va urush davrlarida ham bu sindrom dolzarbligini yo'qotmagan. Shikastlanishni aniqlash uchun shikastlarni uchrashini, sababini va sodir bo'lgan atrof muhitini o'rganib chiqish lozim. Bu jarayonni shikastlanish xirurgiyasi tinchlik vaqtda, urush paytida esa harbiy dala xirurgiyasi o'rganadi. Sabablarni o'rganish, shikastlanish profilaktikasi uchun katta ahamiyatga ega. Shikastlanishlarda mahalliy o'zgarishlar bilan bir qatorda og'ir umumiy asoratlar ham mavjud bo'ladi. Ochiq va yopiq shikastlanishlarning mavjudligi, bemor organizmida har-xil og'ir holatlarni yuzaga keltiradi. Bu xolat hamshiralardan jarayonni to'g'ri rejalashtirishni talab qiladi. Shikastlanish fanining mustaqil va muhim qismlaridan biri ortopediyadir, u tayanch-harakat a'zolarining kasalliklarini, shikasti va ularning asoratlarini, profilaktikasi va davolanishini

² Professional pedagogika. /Rossiya Ta'lim akademiyasi, «Kasbiy ta'lim» uyushmasi - M: APO nashriyoti, 2017 yil

amalgama oshiradi. Shikastlanishni keltirib chiqaruvchi faktorga ko'ra: mexanik, termik, kimyoviy, elektrik, nurli, ruhiy, operatsion, tug'ruq va boshqalar³.

Shikastlanish (travmatizm) deganda shikastlanishga olib kelgan sabablar tushuniladi. Shikastlanishlar yuz bergan sharoiti va joyiga ko'ra:

- 1) sanoat;
- 2) qishloq xo'jaligi;
- 3) transport;
- 4) sport;
- 5) maishiy;
- 6) harbiy turlarga tafovut qilinadi.

Shikastlanish oqibatida kishi uzoq vaqtgacha ish qobihyatini yo'qotadi, ba'zan u nogiron bo'lib qoladi. Shikastlanish proflaktika- sida korxonalar rahbarlari, texnika xavfsizligi xodimlari, yo'l nazorat xizmati, uy-joy, maktab, bolalar muassasasi va boshqa tashkilotlarning xodimlari tibbiyot muassasalari xodimlari bilan birga, faol qatnashadilar. Shikastlanishlar ko'pincha mastlik holatida yuz berishini hisobga olib, ichkilikbozlikka qarshi jiddiy kurashish lozim. Sanoat shikastlanishiga sanoat korxonalarida ishlab chiqarish bilan bog'liq zararlanishlar kiradi. Bu hodisalar texnika xavfsizligi, mehnatni muhofaza qilish va sog'liqni saqlash xodimlarining noto'g'ri ishlashi natijasida yuzaga keladi. Unga: xodimni ishga olishdan oldin, um maxsus o'qitish, texnika xavfsizligi qoidalari bilan batafsil tanishtirish, so'ngra turli xildagi himoya vositalari hamda kiyimkechaklar (ko'zoynak, qo'lqop va h.k.) bilan ta'minlash kiradi⁴.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, nafaqat tayanch-harakat organlaridagi jarohat paytida balki tibbiyotning deyarli barcha kasallik va shikastlanish holatlarda hamshiraning ahamiyati kattadir. Sababi shundaki hamshira bemorga bosh vrachdan ko'ra ko'proq muloqotda bo'ladi va tibbiy inyeksiyani ham hamshiralar amalga oshirishi bizga sir emas.

³ Doga A. V., Buryakov D. A., Normaev B. A. Shishali tananing suzuvchi xiraliklari: davolashga zamonaviy yondashuvlar // Xirurgiya yangiliklari, 2018.

⁴ Nguyen J. H., Nguyen-Cuu J., Yu F. va boshqalar. Neodimiydan keyin vitreus tuzilishi va vizual funktsiyani baholash: Ytriy-alyuminiy-granat lazerli vitreoliz // Oftalmologiya, 2019; 126 (11): 1517-1526. Havola

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. 2022 yil 18 mart kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tibbiyot xodimlari bilan ochiq muloqotdagi suhbat.
2. Professional pedagogika. /Rossiya Ta'lim akademiyasi, «Kasbiy ta'lim» uyushmasi - M: APO nashriyoti, 2017 yil
3. Doga A. V., Buryakov D. A., Normaev B. A. Shishali tananing suzuvchi xiraliklari: davolashga zamonaviy yondashuvlar // Xirurgiya yangiliklari, 2018.
4. Nguyen J. H., Nguyen-Cuu J., Yu F. va boshqalar. Neodimiydan keyin vitreus tuzilishi va vizual funktsiyani baholash: Ytriy-alyuminiy-granat lazerli vitreoliz // Oftalmologiya, 2019; 126 (11): 1517-1526. Havola
5. Luo J., An X., Kuang Y. Ytriy-alyuminiy granatining (YAG) lazerli vitreolizining shishasimon suzuvchilar uchun samaradorligi va xavfsizligi // J Int Med Res., 2018; 46 (11): 4465-4471.
6. Mura M., Barca F. 25-Gauge vitrektomiyasi // Dev Oftalmol, 2014; 54: 45-53. havola 18. Zaxarov V. D. Vitreoretinal jarrohlik. - M., 2018.
7. Hollands H., Jonson D., Brox A. C., Almeyda D., Simel D. L., Sharma S. O'tkir boshlovchi suzuvchi va chaqnoqlar: bu bemorda to'r pardasi ajralishi xavfi bormi.